

O nouă abordare asupra modelului civilizațional occidental?

[Is this a new approach of the Western civilizational model?]

Roberto Fai, *Frammento e sistema. Nove istantanee sulla contemporaneità*, Mimesis Edizioni, Milano-Udine, 2013, p.242

În istoria recentă, la momentul în care istoricii, politologii și chiar oamenii politici se refereau la continentul european cu expresiile „Bătrânul continent” sau „Bătrâna Europa”, aceștia aveau în vedere intenția de a crea o delimitare clară cu caracter civilizațional, în spiritul lui Fernand Braudel, între „centru” și „periferie”, între cultura de sorginte umanisto-iluministă specifică civilizației de tip occidental și toate celelalte culturi și civilizații care nu se revendicau de la aceleași valori comune.

Imaginarea unui spațiu comun european în care să se împărtășească un set de principii nu este o noutate. De mai bine de două secole ideologia iluministă a propus elitelor europene acest proiect îndrăzneț. Apariția Uniunii Europene reprezintă punerea în practică a acestor idealuri. Conceptul de „modernitate” s-a impus ca urmare a apariției și dezvoltării procesului de democratizare a regimurilor politice europene de după al Doilea Război Mondial. Una dintre temele recurente ce se regăsește atât în literatura de specialitate cât și în mass-media este aceea a modelului pe care noua Europă trebuie să îl urmeze. Democrația, statul de drept și multiculturalismul sunt doar câteva dintre marile teme care au preocupat și preocupă elitele europene. Cu toate acestea, istoria ne-a învățat că orice construcție de tip identitar, pentru a putea să reziste are nevoie să parcurgă o perioadă de timp. Totodată, pentru ca aceasta să își dovedească soliditatea trebuie să traverseze vicisitudinile unei crize. Am putea spune că, valorile și modelul identitar pe care s-au fondat Uniunea Europeană sunt puse la grea încercare de crizele economice, politice și sociale cu care spațiul de civilizație

occidental se confruntă începând cu anul 2008.

Acest fenomen al transformărilor pe care îl cunosc statele europene în general și cele care compun U.E în particular se află în centrul atenției specialiștilor. Unul dintre aceștia este profesorul Roberto Fai. Domnia sa colaborează cu Catedra de filosofie și drept a Universității din Catania. Zona sa de cercetare se încadrează în câmpul filosofiei politice și juridice. Ideile acestuia au fost publicate de-a lungul timpului în volumele: „Figure della soggettività”, editat împreună cu Elio Cappuccio (1985), „Apocalisse e post-umano. Il crepuscolo della modernità” (2007), îngrijit împreună cu Pietro Barcellona și Fabio Ciaramelli și „Genealogie della globalizzazione. L'Europa a venire” (2009). În această ultimă lucrare, autorul analizează procesele care au început să se manifeste imediat după căderea Zidului Berlinului (1989), ce au condus la o „sărăcire” a lexicului tradițional al modernității. În opinia lui Fai, acestea au permis la trecerea către o altă etapă în care, democrația a fost înlocuită de o retorică cu caracter tehnic. Concluzia autorului siracuzean este că limbajul, metodele și principiile ce provin din domeniile tehnice au invadat spațiul politic subjugându-l.

Anul 2013 a prilejuit apariția unei alte lucrări deosebit de importante, intitulată „Frammento e Sistema. Nuove istantanee sulla contemporaneità”. Pe parcursul acestei contribuții, autorul începe analiza de la ipoteza că există o criză reală a

conceptelor de *Suveranitate* și de *Stat*. Demersul său cu caracter științific este o tentativă foarte interesantă de a citi și interpreta realitățile cu care ne confruntăm reparcurgând etapele gândirii filosofice ce privesc temele cu caracter juridic, politic și economic, începând de la lucrarea de referință a lui Hobbes; *Leviatanul* și încheind cu îndoiala exprimată de Heidegger în 1966 față de capacitatea democrației de a face față noilor revoluții ale tehnicii. Interpretarea pe care Fai o acordă ideilor lui Heidegger este că autorul german nu pune la îndoială că democrația este cel mai bun regim politic, ci faptul că aceasta, poate, nu va fi în situația de a răspunde noilor realități create și impuse de către cuceririle de tip tehnic. Pornind de la viziunea lui Carl Schmitt, publicată în lucrarea „Terre e mare”, în care autorul a studiat istoria umanității împărțind-o în două mari faze; în prima dintre acestea „legătura” dintre om, pământ și mare a fost majoră, deoarece acesta a încercat să își impună dominația asupra acestora, pentru ca abia într-o fază succesivă, a doua, umanitatea să își extindă dominația asupra cerului, fapt ce a putut să fie realizat doar cu ajutorul tehnicii, autorul își pune următoarea întrebare: Această nouă realitate va impune schimbarea opticii asupra conceptului static, care în această situație este acela de democrație?

Răspunsul autorului se regăsește pe parcursul întregii cărți fiind construit pe parcursul tuturor capitolelor. Fai consideră că în această

perioadă istorică societatea de tip occidental, caracterizată prin individualism, riscă să se modifice ca urmare a realităților impuse de noile cuceriri tehnice. Însă nevoia antropologică a omului occidental este aceea de rezista. Astfel apare necesitatea unui nou tip de intermediere între individ și instituții.

Pornind de la această întrebare, înțelegem de ce autorul folosește

perechea de termeni: „sistem” și „fragment”, în demersul său de a crea un „dispozitiv hermeneutic” pentru înțelegerea realităților contemporane. Din acest punct de vedere, această pereche de termeni, poate ajuta individul să înțeleagă paradoxul în care trăim.

Ioana Cristea DRĂGULIN